

**DIN, DINSHUNOSLIK, DIN FALSAFASI, TEOLOGIYA, TEOSOFIYA, XUDO'YLIK,
DINIY E'TIQOD, AQIDA, ILOHIYOT, TUSHUNCHALARINING MOHIYATI**

Abdullayeva Mehrinoz Abdumajid qizi

Andijon davlat chet tillari instituti 2-bosqich talabasi

abdullayevamehrinoz0@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19588766>

Annotatsiya: Ushbu referatda din va unga oid asosiy tushunchalar – din, Dinshunoslik, Din falsafasi, Teologiya, Teosofiya, diniy e'tiqod, xudo'ylik hamda Aqida tushunchalarining mohiyati keng yoritilgan. Ishda dinning jamiyat va inson hayotidagi o'rni, uning axloqiy va ma'naviy ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, dinni o'rganishga turli ilmiy va falsafiy yondashuvlar ko'rib chiqilib, ularning o'ziga xos xususiyatlari ochib berilgan. Referat dinning inson dunyoqarashi, e'tiqodi va ruhiy kamolotidagi o'rnini tushuntirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Din, dinshunoslik, din falsafasi, teologiya, teosofiya, ilohiyot, diniy e'tiqod, aqida, xudo'ylik, ma'naviyat, dunyoqarash, falsafa, e'tiqod tizimi.

Аннотация: В данной работе подробно рассмотрены основные понятия, связанные с религией: религия, религиоведение, философия религии, теология, теософия, религиозная вера, богобоязненность, а также акыда. В работе анализируется роль религии в жизни общества и человека, её нравственное и духовное значение. Также рассматриваются различные научные и философские подходы к изучению религии и раскрываются их особенности. Работа направлена на объяснение роли религии в формировании мировоззрения, веры и духовного развития человека.

Ключевые слова: Религия, религиоведение, философия религии, теология, теософия, богословие, вера, акыда, духовность, мировоззрение, философия, система верований.

Annotation: This paper examines the main concepts related to religion, including religion, religious studies, philosophy of religion, theology, theosophy, religious belief, piety, and creed. The paper analyzes the role of religion in human life and society, as well as its moral and spiritual significance. It also explores various scientific and philosophical approaches to the study of religion and highlights their specific features. The work aims to explain the role of religion in shaping worldview, belief, and spiritual development.

Keywords: Religion, religious studies, philosophy of religion, theology, theosophy, divinity, belief, creed, piety, spirituality, worldview, philosophy, belief system.

Din insoniyat tarixida eng qadimiy va eng murakkab ijtimoiy hodisalardan biri hisoblanadi. U insonning borliqni tushunishga bo'lgan ehtiyoji, hayotning ma'nosi, o'lim va abadiyat haqidagi savollariga javob izlash jarayonida shakllangan. Din nafaqat shaxsiy e'tiqod tizimi, balki jamiyatning axloqiy, madaniy va ma'naviy rivojlanishiga kuchli ta'sir ko'rsatuvchi omildir. U inson xulq-atvorini tartibga soladi, qadriyatlar tizimini shakllantiradi va jamiyatda ma'naviy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Din tushunchasi keng ma'noda insonning oliy mavjudotga, ya'ni Xudoga bo'lgan ishonchi va shu ishonch asosida shakllangan hayot tarzi, marosimlar hamda qadriyatlar tizimini anglatadi. Din insonning ichki dunyosini boyitadi, unga ma'naviy tayanch bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, din jamiyatda birlashtiruvchi kuch sifatida ham namoyon bo'ladi. Dinlarni ilmiy jihatdan o'rganadigan fan Dinshunoslik deb ataladi. Dinshunoslik dinlarni xolis va tizimli ravishda o'rganadi, ularning kelib chiqishi,

rivojlanishi, tarixiy shakllanishi va jamiyatdagi o‘rnini tahlil qiladi. Bu fan hech bir dini targ‘ib qilmaydi, balki ularni ilmiy obyekt sifatida o‘rganadi. Dinshunoslikning asosiy yo‘nalishlari din tarixi, din psixologiyasi, din sotsiologiyasi va din antropologiyasi kabi sohalarni o‘z ichiga oladi. Din haqidagi falsafiy yondashuv esa Din falsafasi orqali ifodalanadi. Din falsafasi dinning mohiyatini aql va mantiq asosida tahlil qiladi. Bu yo‘nalish Xudoning mavjudligi, yovuzlik muammosi, erkin iroda va taqdir masalasi, shuningdek, imon va aql o‘rtasidagi munosabat kabi chuqur falsafiy savollarni o‘rganadi. Din falsafasi insonning diniy tafakkurini kengaytiradi va e‘tiqodning nazariy asoslarini tushuntiradi. Muayyan din doirasida Xudo va diniy ta‘limotlarni o‘rganadigan soha Teologiya deb ataladi. Teologiya (ilohiyot) diniy aqidalarni asoslash, muqaddas matnlarni sharhlash va diniy bilimlarni tizimlashtirish bilan shug‘ullanadi. U e‘tiqodga tayanadi va diniy haqiqatlarni ichki nuqtai nazardan tushuntiradi. Masalan, islom dinida kalom ilmi, xristianlikda esa sistematik teologiya rivojlangan.

Teosofiya esa Teosofiya sifatida ilohiy haqiqatni mistik va intuitiv yo‘l bilan anglashga intiluvchi ta‘limotdir. U din va falsafani uyg‘unlashtirishga harakat qiladi hamda insonning ichki ruhiy tajribasiga katta e‘tibor beradi. Teosofiyada bilim faqat aql orqali emas, balki ruhiy sezgi va ichki idrok orqali ham olinadi, deb qaraladi. Din bilan bog‘liq muhim tushunchalardan biri xudo‘ylik yoki taqvodorlikdir. Xudo‘ylik insonning Xudoga yaqinlashishga intilishi, uning buyruqlariga amal qilishi va pok hayot kechirishini anglatadi. Bu tushuncha insonning axloqiy kamoloti bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, halollik, sabr-toqat, shukronalik va yaxshilik qilish kabi fazilatlarda namoyon bo‘ladi. Diniy e‘tiqod esa insonning diniy haqiqatlarga bo‘lgan ichki, chuqur ishonchidir. E‘tiqod insonning fikrlash tarzi, xulq-atvori va hayotiy qarorlariga bevosita ta‘sir qiladi. U ko‘pincha mantiqiy dalillardan ko‘ra ichki ishonch va ruhiy tajribaga asoslanadi. E‘tiqod dinning asosiy yadrosi hisoblanadi, chunki e‘tiqodsiz dinning o‘zi shakllanmaydi.

Aqida esa Aqida sifatida diniy e‘tiqodning tizimlashtirilgan shaklidir. Islomda aqida Allohga, farishtalarga, muqaddas kitoblarga, payg‘ambarlarga, oxirat kuniga va taqdirga ishonishni o‘z ichiga oladi. Aqida insonning diniy dunyoqarashini mustahkamlaydi va uni tartibli tizimga soladi. Ilohiyot tushunchasi esa keng ma‘noda Xudo va ilohiy haqiqatlarni o‘rganishga oid bilimlar majmuasini anglatadi. Ko‘pincha u teologiya bilan sinonim sifatida ishlatiladi. Ilohiyot diniy bilimlarni izohlash, asoslash va tizimlashtirishga xizmat qiladi hamda insonning diniy tafakkurini chuqurlashtiradi. Umuman olganda, din va unga oid barcha tushunchalar insonning ma‘naviy olamini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ular insonni axloqiy poklikka, ma‘naviy yetuklikka va hayotning chuqur mazmunini anglashga yo‘naltiradi.

Xulosa qilib aytganda, din va unga oid tushunchalar insoniyat ma‘naviy hayotining ajralmas qismidir. Din insonning dunyoqarashini shakllantiradi, unga hayot mazmunini anglashga yordam beradi. Dinshunoslik, din falsafasi va teologiya esa dinni turli jihatdan o‘rganib, uning mohiyatini chuqurroq ochib beradi. E‘tiqod, aqida va xudo‘ylik kabi tushunchalar esa insonning ichki dunyosi va axloqiy kamolotini belgilaydi. Shunday qilib, din nafaqat e‘tiqod tizimi, balki inson hayotini tartibga soluvchi muhim ma‘naviy omildir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimov I.A. Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma‘naviyat, 2008.
2. Qur‘oni Karim. – Toshkent: Movarounnahr nashriyoti, 2001.
3. Injil (Bibliya). – Turli nashrlar.
4. Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: Fan, 1993.

5. Abu Rayhon Beruniy. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. – Toshkent: Fan, 1968.
6. Imom al-Buxoriy. Al-jome' as-sahih. – Toshkent: Sharq, 1997.
7. Dinshunoslik asoslari. O'quv qo'llanma. – Toshkent: O'zbekiston, 2010.
8. Mircea Eliade. The Sacred and the Profane. – New York, 1959.
9. William James. The Varieties of Religious Experience. – New York, 1902.
10. Karen Armstrong. A History of God. – London, 1993.0.